

Móricz Zsigmond

A NEHÉZ KÉTGARASOS

A Balázs bácsi arany óraláncán egy régi, vöröstre kopott, vaskos négykrajcáros fityegett.

Vajon miért viseli azt az ormótlan jószágot, ezt a kétgarasost a gazdag Balázs bácsi, aki gyémántot is akaszthatna oda? Sokszor töprengtünk rajta gyerekésszel.

Egy szép nyári estén a lugasban, mikor nagyon is bizalmas volt hozzánk, letelepedtünk körülötte, ki székre, ki kőre, ki a füves párkányra, és mesélt:

– Hej, gyerekek, a ti Balázs bátyátok édesapjának nem volt ám arany óralánca, amelyről csak így hiúságból csüggjön egy rézgaras. De még a zsebében se sok négykrajcáros csörömpölt. Pedig lett volna szükség rá, mert mindennap tíz gyerek kért enni az asztalnál.

Szegény mesterember volt az én apám, tisztességes asztalosmester. Sokat dolgozott, keveset keresett. Nem is jártunk kackiásan, mezítláb szaladgáltunk nyaranta a jó meleg porban. Pirosak voltunk, erősek, de holmi nyalánkságra, cukorra, csemegére sohase kaptunk egy fillért sem.

Én bizony, mi tűrés-tagadás, nem voltam megelégedve a sorsommal. Roppant szerettem volna legalább egyszer egy krajcárra szert tenni, hogy azt vehessek rajta, amit akarok. Gondoltam magamban: rögtön vennék piros nyelű bicskát, tarka falovat, bőrlabdát és egy marék cukrot. Ezekre vágytam abban az időben, és azt hittem, hogy ha egy krajcárt lenék, mind megvehetném rajta.

De nem kedvezett a szerencse. A mi kis falunkban, úgy látszik, senkinek sem volt elveszteni való krajcárja, legalább én nem találtam egyet sem.

Hanem egyszer nagy dolog történt. Édesapám egy zsebkendő pénzt hozott haza. Valami nagy fizetést kapott meg, és pedig csupa négykrajcárosban. Kiöntötte az asztalra. Még ma is látom, milyen nagy rakás volt. Száznolcvanhárom összesen. Aki ért a szorzáshoz, kiszámíthatja, mennyi ez. Én csak annyit tudok, hogy sok volt.

– Hét forint harminckét krajcár, azaz tizennégy korona hatvannégy fillér, – szölt közbe Andor, aki híres fejszámoló volt az egész iskolában.

Balázs bácsi ránézett, egészen elcsudálkozva.

– No lám! – mondta – Én még sohase számítottam ki... Sok pénz volt az akkor, azon az asztalon. Azt hiszem, addig sohase láttam annyit egy rakáson. Emlékszem édesapám, édesanyám nevető arcára.

A testvéreim nem voltak odahaza, ezért megengedte most az egyszer édesapám, hogy a pénzzel játsszam. Szétraktam egymás mellé, beborítva vele az asztalt. Hosszú sorban állítottam fel egymással szembe, mintha katonák volnának, csillagot, falut, tornyot csináltam belőlük.

Végre rám szölt édesapám, hogy seperjem egy zacskóba mind. Bele is raktam, hanem az utolsó darab a markomban maradt, onnan a zsebembe csúszott... Elgondoltam, hogy Istenem, ha ezt az egyet is beteszem, azzal már az a nagy rakás nem lesz nagyobb, én meg milyen gazdaggá lehetnék evvel az eggyel.

Azzal a zacskót bekötöttem, átadtam az apámnak, és kisuhantam az ajtón.

Egyenesen a boltba vágtattam. Az úton folyvást rajta tartottam a kezem a zsebemen, és egyre tapogattam.

Minden gondolkozás nélkül toppantam be a boltba. Ott sokan voltak és én félreállottam, hogy míg várakoznom kell, kiválasztom, amit akarok.

A bolt alacsony, sötét szoba volt és úgy telerakva polccal, hordóval, zsákkal és százféle portékával, hogy csak a mesebeli bőség szarujában lehet ennyiféle mindenféle jó dolog.

A boltosné egy összetöpörödött, vén anyóka volt.

Az volt a szokása, hogy furcsa, szomorú éneklő hangon mondogatta folyvást, hogy kinek mit ad.

Patakné sötét vett hét krajcárért. A boltosné pedig fújdogálta:

– Hét krajcárért sötét... hét krajcárért sötét... hét krajcárért sóóóó...

Mikor nagy sokára kiadta a kezéből, sorra került Lábos Pista. Ez két krajcárért pipaszárat akart. A boltosné rákezdte:

– Két krajcárért pipaszárat... két krajcárért pipaszárat...

Nagy sokára került így rám a sor.

Míg várakoztam, azalatt csuda történt. A négykrajcáros a markomban eleinte csak meghúzta magát, hanem aztán elkezdett roppant nehéz lenni.

Minél tovább gondolkoztam, az arcom annál jobban égett, s annál nehezebb lett a kétgarasos. Már fáj a kezem, a karom, a vállam, a hátam, a fejem, de kivált a szívem.

Végre rám került volna a sor. Már csak egy leány volt előttem. Hanem akkor aztán úgy megijedtem, hogy uzsgyé, ki a boltból! Meg se álltam hazáig.

Berontottam a szobába, odarohantam édesapámhoz, és sírva tettem a tenyerébe a borzasztóan nehéz kétgarasost.

Nem tudtam egy szót se szólani, de ő kitalált mindent.

– Miért hoztad vissza? – kérdezte komolyan.

– Mert nagyon nehéz... – zokogtam.

Ekkor aztán így szólt hozzám az édesapám:

– Ez a kétgarasos a tied lesz, őrizd meg, és emlékezzél a mai napra, és jusson eszedbe, hogy milyen nehéz az ilyen kétgarasos!

Hát, fiaim – végezte beszédét Balázs bácsi –, így jutott hozzám a kétgarasos, hogy örökre nyomja a lelkemet. Megmutatta a becsületes, szorgalmas élet ösvényét, amin haladtam egész életemben.

(Az Én Újságom, 1907/31.)